

ה א ו נ י ב ר ס י ט ה ה פ ת ו ח ה

10264

פסיכולוגיה קוגניטיבית

חוברת הקורס סתיו א2025

כתב: דקל שלו

ספטמבר 2024 - סמסטר סתיו תשפ"ה

פנימי – לא להפצה.

© כל הזכויות שמורות לאוניברסיטה הפתוחה.

תוכן העניינים

א	אל הסטודנט
ג	תיאור הקורס ודברי המרכז
ג	דרישות הקורס
ה	לוח זמנים ופעילויות

ז	מטלות הקורס
---	-------------

1	ממ"ן 11
5	ממ"ן 12
9	ממ"ן 13
13	ממ"ן 14
17	ממ"ן 15

אל הסטודנטים

צוות הקורס "פסיכולוגיה קוגניטיבית" מקדם אתכם בברכה ומאחל לכם לימודים פוריים ומהנים. חוברת זו מציגה לפניכם, בקווים כלליים, את מבנה הקורס, וכן מידע נוסף שיסייע לכם לארגן את לימודיכם בקורס. קראו בעיון את סעיפי החוברת השונים. בהמשך החוברת תמצאו את לוח הזמנים של הקורס. מידע חשוב לגבי נהלים המקובלים באוניברסיטה הפתוחה תמצאו בידיעון האקדמי. עדכונים יישלחו מדי סמסטר.

למידה מתוקשבת ואתר הקורס תמצאו באתר שוהם בכתובת: <http://telem.openu.ac.il>.
מידע על שירותי ספרייה ומקורות מידע שהאוניברסיטה מעמידה לרשותכם תמצאו באתר הספרייה באינטרנט www.openu.ac.il/Library.

הדרך המהירה והיעילה ביותר להפנות בקשות ושאלות למרכז הקורס, מר דקל שלו, היא באמצעות אימייל לכתובת הבאה: dekelsh@openu.ac.il.
אנו מאחלים לכם הצלחה בלימודים.

בברכה,

צוות הקורס

תיאור הקורס ודברי המרכז

הקורס "פסיכולוגיה קוגניטיבית" מציג בפני לומדיו את הפסיכולוגיה הקוגניטיבית, המהווה זרם מרכזי בפסיכולוגיה התיאורטית והמחקרית. צוות הקורס השתדל להציג מבחר מייצג ומעודכן של תחומי המחקר הנכללים תחת הכותרת "פסיכולוגיה קוגניטיבית". ממצאים אלו כוללים הן תוצאות ממחקרי מעבדה והן ממצאים רבים מהמחקר הנורופסיכולוגי. הקורס מציג בפני הלומדים את התיאוריות העיקריות, והדיונים העיקריים בשדה המחקר הקוגניטיבי ואת התפתחותם והעמקתם עם התרבות המחקרים והממצאים.

מטרת הקורס איננה להציג מסקנות גמורות ומוחלטות, הן משום שמסקנות כאלו לא מצויות עדיין בידי החוקרים, והן משום שהצגה כזו אינה משקפת את אופן התפתחות התחום הקוגניטיבי בפרט והמדעי בכלל. מטרת הקורס, איפוא, היא להציג תמונה מעודכנת וחיה של שדה המחקר הקוגניטיבי, המורכב כמו כל שדה מחקר אחר מתיאוריות יריבות ומחילוקי דעות תיאורטיים ואמפיריים.

אני מקווה שתיהנו מלימוד הקורס, ומאמין שהוא יעשיר אתכם בידע רב ומעודכן בתחום המרתק של הפסיכולוגיה הקוגניטיבית.

אין מתאים יותר לקורס זה מאשר לסיים בציווי העתיק שנחרט על קירות מקדשו של אפולון, אל ההיגיון היווני, בדלפי:

"דע את עצמך"

דרישות הקורס

1. דרישת המינימום בהגשת מטלות: צבירת משקל של 10% במטלות (שתי מטלות) **בציון 60 ומעלה**.
 2. מעבר הבחינה בציון 60 לפחות.
 3. ציון סופי של 60 לפחות.
- שימו לב: בקורס זה **לא ניתן להגיש מטלות בציון אפס**, כלומר חייבים להגיש, ולקבל ציון 60 ומעלה, עבור משקל מטלות של 10% (שתי מטלות).
- ניתן להגיש מטלות נוספות, עד למשקל כולל של 25 נק'. לאחר עמידה בדרישת המינימום בהגשת מטלות, המטלות שציוניהן ילקחו בשקלול הציון הסופי הן רק אלו שציון גבוה מציון הבחינה, כלומר המטלות מהוות ציון מגן ויכולות רק להעלות את ציון הבחינה.

לוח זמנים ופעילויות (2025א/10264)

שבוע הלימוד	תאריכי שבוע הלימוד	הפרק המומלץ	מפגשים*	תאריך אחרון למשלוח הממ"ן (למנחה)
1	01.11.2024-29.10.2024	מבוא לקורס	1	
2	08.11.2024-03.11.2024	נושאים בתפיסה: פרק 1	2	
3	15.11.2024-10.11.2024	נושאים בתפיסה: פרק 2	3	
4	22.11.2024-17.11.2024	נושאים בתפיסה: פרק 3	4	ממ"ן 11 20.11.24
5	29.11.2024-24.11.2024	נושאים בתפיסה: פרק 4	5	
6	06.12.2024-01.12.2024	עוברים לספר התכלת: פרק 4	6	ממ"ן 12 04.12.24
7	13.12.2024-08.12.2024	פרקים 4-5	7	
8	20.12.2024-15.12.2024	פרק 5	8	

* התאריכים המדויקים של המפגשים הקבוצתיים מופיעים ב"לוח מפגשים ומנחים".

לוח זמנים ופעילויות - המשך

שבוע הלימוד	תאריכי שבוע הלימוד	הפרק המומלץ	מפגשי ההנחיה*	תאריך אחרון למשלוח הממ"ן (למנחה)
9	27.12.2024-22.12.2024 (ה-ו חנוכה)	פרק 6	9	ממ"ן 13 25.12.24
10	03.01.2025-29.12.2024 (א-ה חנוכה)	פרק 7	10	
11	10.01.2025-05.01.2025	פרק 8	11	
12	17.01.2025-12.01.2025	פרק 9	12	ממ"ן 14 15.01.25
13	24.01.2025-19.01.2025	פרק 10	13	
14	31.01.2025-26.01.2025	פרקים 12,13	14	
15	03.02.2025-02.02.2025			ממ"ן 15 05.02.25

* התאריכים המדויקים של המפגשים הקבוצתיים מופיעים ב"לוח מפגשים ומנחים".

מטלות הקורס

הגשת מטלות במועדן

שימו לב! בראש כל מטלה רשום התאריך האחרון להגשתה.

תאריך זה הינו תאריך מחייב וסופי!

במקרים חריגים בלבד, ניתן לפנות למנחה הקורס, לפני מועד הגשת המטלה בבקשה מנומקת לדחיית מועד ההגשה. פניה לשם דחיית הגשת מטלה תישקל אך ורק אם תוגש לפני המועד הקבוע להגשתה.
כל פניה שתוצג לאחר תאריך זה תדחה באופן אוטומטי.

הערות חשובות לתשומת לבך!

- חל איסור מוחלט על הכנה משותפת של מטלות ו/או על העתקת מטלות.
- עליך להשאיר לעצמך העתק של המטלה. אין האוניברסיטה הפתוחה אחראית למטלה שתאבד בשל תקלות בדואר.

מטלת מנחה (ממ"ן) 11

הקורס: 10264 פסיכולוגיה קוגניטיבית

מספר השאלות: 4

משקל המטלה: 5 נקודות

סמסטר: 2025א

מועד אחרון להגשה: 20.11.24

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחיה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

החומר לממ"ן זה הוא פרקים 1 ו-2 בספר "נושאים נבחרים בחקר התפיסה", השיעורים המוקדמים ומצגות ההנחיה המוגברת העוסקים בפרקים אלה, שנמצאים באתר הקורס.

פרק 1 (64 נק')

שאלה 1 (40 נק')

א. השיבו לגבי תפיסת מרחק:

1. סמנו את התשובה הנכונה בסוגריים במשפטים הבאים: - 8 נק'
הנתונים (הקלט) שעליהם מתבססת מערכת תפיסת מרחק במוחנו מגיעים מהרשתית בעין, ולכן הם _____ (דו-מימדיים/ תלת-מימדיים).
התוצר (הפלט) התפיסתי שמתקבל מנתונים אלה, לאחר שמוחנו מסיק מהם את מרחקי העצמים מאיתנו, הוא _____ (דו-מימדי/ תלת-מימדי).
2. תפיסת מרחק היא תהליך הסקה מוחי שאיננו ודאי (כלומר כזה שעלול להוביל לטעות). בחרו אחד משני רמזי המרחק הבאים: רמז הפרספקטיבה המפורטת, או: רמז הגודל היחסי ומוכרות הגודל, והציגו דוגמה למקרה שבו עלולה להיווצר טעות בתפיסת מרחק של עצם כשמוחנו מנסה להעריך את מרחקו באמצעות רמז מרחק זה, ומה תהיה הטעות. - 6 נק'
אורך התשובה המומלץ: שני משפטים

- א. סמנו את המילים הנכונות מתוך הסוגריים (אם יש מספר תשובות נכונות בסוגריים סמנו אותן) להשלמת המשפטים הבאים (אין צורך לנמק): - 8 נק' (4 נק' לכל השלמה נכונה)
1. רמז הגודל היחסי מתייחס למצבים שבהם מוחנו משווה בין גודל הדימוי הרשתי של עצם מסוים לבין גודל הדימוי הרשתי _____ (הצפוי של אותו עצם/ של עצם זהה המופיע בתמונה על הרשתית/ של עצם שונה על סמך הכרות עם יחסי הגדלים הצפויים בין שניהם).
2. רמז מוכרות גודל (העצם) מתייחס בעיקר למצבים שבהם מוחנו משווה בין יחס הגדלים של הדימויים הרשתיים של שני עצמים מוכרים לבין _____ (יחס הגדלים הצפוי בין שני העצמים הללו/ הגודל הרשתי הצפוי של העצם המופיע על הרשתית גדול יותר/ הגודל הרשתי הצפוי של העצם שמופיע על הרשתית קטן יותר).

ג. התבוננו בתמונה באיור 1.8 שהוצגה בספר כדוגמה לשימוש ברמז הפרספקטיבה הקווית. ציינו אלו רמזי מרחק נוספים (מתוך אלה המתוארים בפרק 1) קיימים בתמונה זו (מספיק לציין את שמם בלבד כפי שמופיע בספר התפיסה ללא הסבר או נימוק). - 8 נק'

ד. רמז היסט תנועה משמש אותנו לתפוס מרחקים של עצמים מאתנו כשאנו זזים או מזיזים את ראשנו, כלומר, כאשר אנו משנים את נקודת הצפייה שלנו עליהם. כעת, דמיינו שאתם עומדים מול צילום של נוף. האם לדעתכם רמז היסט תנועה יכול לשמש את מערכת תפיסת המרחק במוחכם כדי להעריך את המרחקים השונים של עצמים שונים בתוך צילום הנוף (כלומר לקבוע מי מהם היה רחוק יותר מהמצלמה)? - אם השבתם "כן" הסבירו כיצד הוא משמש לכך, ואם השבתם "לא" נמקו מדוע לא. - 6 נק'

אורך התשובה המומלץ: משפט או שניים.

ה. סמנו את התשובה הנכונה בשאלה הבאה: - 4 נק'

על פי רמז הפער הדו-עיני, עצם א' ייתפס רחוק יותר מעצם ב' כאשר:

1. הדימוי הרשתי של א' קטן יותר מהדימוי הרשתי של ב' ויחס הגדלים האמיתי בין שני העצמים מוכר לנו.

2. הדימוי הרשתי של א' גדול יותר מהדימוי הרשתי של ב' ויחס הגדלים האמיתי בין שני העצמים מוכר לנו.

3. הפער במיקום הדימוי הרשתי של א' בין שתי העיניים גדול מהפער במיקום הדימוי הרשתי של ב' בין שתי העיניים.

4. הפער במיקום הדימוי הרשתי של א' בין שתי העיניים קטן מהפער במיקום הדימוי הרשתי של ב' בין שתי העיניים.

שאלה 2 (22 נק')

א. שאלה זו עוסקת בתיקון הגודל על פי המרחק. - 16 נק' (8 נק' לכל תת-סעיף)

1. בחרו את המילים הנכונות מהסוגריים במשפט הבא:

כאשר עצם מתקרב אלינו, תיקון הגודל על פי המרחק מוביל לקביעות גודלו (תפיסת גודלו כקבוע) כיון ש _____ (המרחק הנתפס/ גודל הדימוי הרשתי/ הגודל האמיתי) של העצם גדל פי אותו יחס שבו _____ (המרחק הנתפס/ גודל הדימוי הרשתי/ הגודל האמיתי) שלו קטן.

2. אם מוחנו העריך באופן שגוי את מרחקו של עצם מאיתנו, כך שהוא ייחס לעצם מרחק גדול יותר מאשר מרחקו האמיתי מאיתנו, האם נתפס את העצם כגדול יותר או כקטן יותר מגודלו האמיתי? - ציינו תשובתכם, ונמקו אותה על פי תיקון הגודל לפי המרחק.

ב. מדוע עצם שאיננו מחובר לקרקע, כמו הירח, השמש או מטוס, ייתפס גדול יותר כשהוא קרוב לאופק מאשר כשהוא נמצא באותו מרחק מאיתנו ברום השמיים? הסבירו במשפט או שניים באמצעות תיקון הגודל על פי המרחק. - 6 נק'

המשך הממ"ן בעמוד הבא

פרק 2 (38 נק')

שאלה 3 (10 נק')

- א. בתחילת פרק 2 מופיעות שלוש בעיות שהופכות את המשימה התפיסתית של זיהוי עצמים למורכבת ביותר. הסבירו במשפט או שניים במילותיכם מהי הבעיה המשותפת לזיהוי עצמים שנוצרת הן מהתלות בנקודת הצפייה והן מהגודש החזותי. (שימו לב, אין לתאר כל בעיה בנפרד, אלא לציין את המשותף לגבי האופן שבו שתי הבעיות הללו מקשות על זיהוי עצמים) - **6 נק'**
- ב. סמנו את התשובה הנכונה במשפט הבא לגבי הגישות לזיהוי עצמים המוצגות בסוף פרק 2: הגישה שעל פיה חייב להתקיים מספר רב של ייצוגים בזיכרון עבור כל עצם היא גישת זיהוי _____ (לפי רכיבים/ על פי נקודת צפייה). - **4 נק'**

שאלה 4 (28 נק')

- א. התבוננו באיור 2.13 שמציג דוגמה לעקרון הסימטריה בארגון דמות-רקע, וסמנו את התשובה הנכונה בסוגריים:
- על פי עקרון הסימטריה אנו תופסים בתור דמות _____ (את שתי הדמויות השחורות שמופיעות באיור 2.13 ולא את הדמות הלבנה שמופיעה באיור 2.13). את הדמות הלבנה שמופיעה באיור 2.13 ולא את שתי הדמויות השחורות שמופיעות באיור 2.13). - **4 נק'**
- ב. הסבירו במשפט או שניים **במילותיכם** במה שונה עקרון המשמעותיות משאר עקרונות דמות-רקע. - **6 נק'**
- ג. ניתן לטעון שהקבצה על פי עקרון ההמשכיות הטובה, מיועדת כדי לתפוס נכון את צורת העצם שבו אנו מתבוננים, במצבי מציאות ספציפיים. לאילו מצבים במציאות הכוונה בטענה זו, לדעתכם? - ציינו והסבירו במשפט או שניים. - **6 נק'**
- ד. 1. התבוננו בתוצאות שמופיעות באיור 2.26 (davenport & Potter, 2004). במשפטים הבאים מוצגות תוצאות הניסוי עבור כל אחד משני שלבי הניסוי, ועליכם להשלים בהם את התשובה הנכונה מתוך הסוגריים: - **8 נק'**
- ההשפעה שנמצאה של קיום/אי-קיום התאמה בין העצם לבין הסצנה (זהו המשתנה הבלתי תלוי שתופעל בניסוי), על ההצלחה במשימת הזיהוי (המשתנה התלוי) הייתה: בשלב זיהוי הסצנה:
- במצבים בהם הייתה התאמה, אחוז ההצלחה בזיהוי ה- _____ (עצם/ סצנה) היה _____ (גדול יותר מ-/ שווה ל-/ קטן יותר מ-) אחוז ההצלחה במצבים שלא הייתה התאמה. בשלב זיהוי העצם:
- במצבים בהם הייתה התאמה, אחוז ההצלחה בזיהוי ה- _____ (עצם/ סצנה) היה _____ (גדול יותר מ-/ שווה ל-/ קטן יותר מ-) אחוז ההצלחה במצבים שלא הייתה התאמה.
2. על פי החוקרים שערכו ניסוי זה, התהליכים מלמעלה-למטה משתקפים בכך שהציפיות הנובעות מהסצנה, שהן תוצר של תהליכים קוגניטיביים גבוהים, משפיעות על רמת העיבוד הנמוכה/הבסיסית יותר של זיהוי העצמים שמרכיבים את הסצנה. בו-זמנית, התהליכים מלמעלה-למטה מתבטאים בכך שרמת הזיהוי הבסיסית יותר, זיהוי העצמים מתוך דמויותיהם על הרשתית, משפיעה על, ומובילה ל-, לרמת הזיהוי גבוהה יותר: זיהוי הסצנה. חוקרים אחרים ביקרו את הפירוש הזה לתוצאות הניסוי. על פי הביקורת (שאיננה מופיעה בפרק)

ההשפעות שנמצאו בניסוי נובעות שתייהן מציפיות : ציפיות שנובעות מזהות העצם משפיעות על ההצלחה/הדיוק בזיהוי הסצנה, וציפיות שנובעות מזהות הסצנה משפיעות על ההצלחה/הדיוק בזיהוי העצם.

על פי טענת ביקורת זו סמנו את התשובה הנכונה מהסוגריים במשפט הבא : **4 נק'**
השפעת זהות הסצנה על זיהוי העצם מהווה השפעה _____ (מלמטה-למעלה/ מלמעלה-למטה), והשפעת זהות העצם על זיהוי הסצנה מהווה השפעה _____ (מלמטה-למעלה/ מלמעלה-למטה).

מטלת מנחה (ממ"ן) 12

הקורס: 10264 פסיכולוגיה קוגניטיבית

משקל המטלה: 5 נקודות

מספר השאלות: 2

מועד אחרון להגשה: 04.12.24

סמסטר: 2025א

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

החומר לממ"ן זה הוא פרקים 3 ו-4 בספר "נושאים נבחרים בחקר התפיסה", השיעורים, וכן המצגות (של הנחיה מוגברת) העוסקים בפרקים אלה, שנמצאים באתר הקורס.

שאלה 1 (52 נק')

א. הפסיכופיזיקה שואפת למצוא את הקשר המתמטי שבין התכונות הפיזיקליות (האובייקטיביות) של הגירוי, ה- "פיזיקה", לבין התכונות הנתפסות שלו, כלומר לבין איך התכונות שלו נתפסות סובייקטיבית אצל האדם שחווה את הגירוי, ה- "פסיכו-". סמנו את התשובה הנכונה (רק אחת) המתארת את הקושי המרכזי המקשה על הפסיכופיזיקה: **4 נק'**

1. לא קיימים מכשירי מדידה שמתאימים למדידת התכונות הפיזיקליות של גירויים.

2. לא קיימים מכשירי מדידה שמתאימים למדידת התכונות הנתפסות של גירויים.

3. התכונות הפיזיקליות הן אובייקטיביות מטבען.

4. התכונות הנתפסות הן סובייקטיביות מטבען.

ב. השיבו לתתי-הסעיפים הבאים על פי חוק ובר:

במימד גרייה¹ מסוים נמצא שקבוע ובר שווה ל- 0.30 (כלומר: $k_1 = 0.30 = 30\%$).

1. על סמך הנתון וחוק ובר חשבו את ה- JND עבור גירוי שעוצמתו היא 100 ($I=100$), ואת ה-

JND עבור גירוי שעוצמתו היא 200 ($I=200$). רשמו את חישוביכם ואת התשובות המספריות

ללא הסברים מילוליים. **8 נק'**

2. נניח שנתון מימד גרייה שני שקבוע ובר שלו שווה ל- 0.2 ($k_2=0.20=20\%$). השלימו את

המשפט הבא: במימד זה אנו רגישים להבדל בין גירויים _____ (יותר מאשר / פחות מאשר /

באותה מידה כמו) במימד הראשון (שבו כאמור $k_1=0.30$). לאחר מכן, נמקו במשפט או שניים

את בחירתכם. נא לא לצרף חישובים (של JND וכו') אלא להשיב על סמך משמעותו של קבוע

ובר כהבדל היחסי הקטן ביותר המורגש. **8 נק'**

3. הציגו דוגמה לשינוי יחסי (באחוזים) בעוצמת גירוי שאותו נצליח להרגיש רק באחד משני

¹ מימד גרייה/תחושה הוא תחושת גירוי מסוג מסוים, לדוגמה: תחושת צלילים של נקישת על תוף, תחושת הטעם של תמיסת מים עם סוכר, תחושת הבהירות של כתם צבע בגוון ירוק חלקי וכו'.

המימדים הללו, ולא נרגיש שינוי יחסי במימד השני. לאחר מכן, הסבירו מדוע האחוז/השינוי היחסי שבחרתם יורגש רק במימד אחד ולא בשני. - 8 נק'

4. סמנו את התשובה הנכונה מתוך הסוגריים: - 4 נק'

נניח שמדדנו שני ספי-הבדל עבור שני גירויים בעוצמות שונות מאותו מימד חושי. המדידה הראתה שסף הבדל אחד היה גדול מהשני. לכן ניתן להסיק בודאות שסף ההבדל הגדול יותר נמדד עבור הגירוי _____ (הגדול יותר/ הקטן יותר/ שקבוע ובר שלו הוא גדול יותר/ שקבוע ובר שלו הוא קטן יותר).

ג. בחרו את התשובה הנכונה מהסוגריים במשפט הבא: (-) סה"כ לסעיף זה: 12 נק')

"על פי חוק פכנר נרגיש את ההבדל בין שני גירויים שעוצמותיהם הן 20 ו- 60 כ- _____ (קטן יותר מ- / שווה ל- / גדול יותר מ-) ההבדל שנרגיש בין שני גירויים מאותו מימד חושי שעוצמותיהם הן 60 ו- 120. " (4 נק' על ההשלמה). ואחרי שסימנתם את התשובה הנכונה, נמקו את בחירתכם במשפט אחד או שניים:

1. על פי המסקנה הראשונה מחוק פכנר. - 4 נק'

2. על פי המסקנה השנייה מחוק פכנר. - 4 נק'

ד. בחרו את התשובה הנכונה מהסוגריים במשפט הבא, ואחר כך נמקו אותה: - 8 נק'.

"על פי חוק סטיבנס, סוג המימדים החושיים שבהם הרגישות שלנו לשינוי (כלומר גודל תחושת השינוי שאנו מרגישים עבור אותו הבדל/הפרש בעוצמת הגירוי) גדלה ככל שעוצמת הגירוי גדלה הוא _____ (דוחס/ פרופורציונלי/ מנפח) - סמנו את התשובה ואז נמקו במשפט או שניים.

שאלה 2 (48 נק')

א. לפי תורת גילוי אותות האדם בוחר (אף שלא באופן מודע/מפורש) את גובה הקריטריון שלו עבור גילוי גירוי. בחרו את התשובה הנכונה מתוך הסוגריים במשפטים הבאים לגבי גורמים המשפיעים על בחירה זו ונמקו כל אחד מהם במשפט או שניים:

1. אם הנבדק מאמין שהסבירות שעומד להופיע גירוי היא גבוהה, הוא יקבע לעצמו קריטריון _____ (נמוך / גבוה), **נימוק:** _____ - 8 נק'

2. אם הנבדק מצפה שהוא יזכה לתגמול הגבוה ביותר עבור דחיות נכונות (בהשוואה לפגיעות), הוא יקבע לעצמו קריטריון _____ (נמוך / גבוה). **נימוק:** _____ - 8 נק'

3. אם הנבדק חושש שייגרם הכי הרבה נזק אם יבצע אזעקת שווא (בהשוואה להחטאות), הוא יקבע לעצמו קריטריון _____ (נמוך / גבוה). **נימוק:** _____ - 8 נק'

ב. סמנו את התשובות הנכונות מהסוגריים במשפט הבא:

הניחו שברגע כלשהו של ניסוי גילוי גירוי הנבדקת אימצה קריטריון מחמיר/גבוה יותר (ללא שינוי ברגישות). בעקבות עליית הקריטריון אחוז הפגיעות _____ (יקטן / יגדל), אחוז אזעקות השוא _____ (יקטן / יגדל), אחוז ההחטאות _____ (יקטן / יגדל), ואחוז הדחיות הנכונות _____ (יקטן / יגדל). - 8 נק'

ג. נתון נבדק שהרגישות שלו היא אפס, וערך הקריטריון שלו לא ידוע. מה נוכל לדעת בודאות לגבי התפלגות אחוזי ארבעת תגובות הגילוי שלו? - ציינו ונמקו תשובתכם במשפט או שניים. - 8 נק'

המשך הממ"ן בעמוד הבא

ד. נערך ניסוי שבו נבדקים התבקשו לאתר גירוי שהובזק לזמן קצרצר באחד מצדדי המסך. הנבדקים התבקשו להגיב בלחיצה על מקש במהירות המירבית כאשר זיהו שהגירוי הופיע. בניסוי נמצאה השפעה של הקשב על איתור הגירוי: כאשר הפנו את הקשב של הנבדקים לצד של שדה הראייה שבו הציגו את הגירוי (למשל, הפנו את הקשב לצד ימין והציגו את הגירוי בצד ימין) אחוז הפגיעות של הנבדקים היה גדול יותר מאשר בתנאי הניסוי שבו הפנו את הקשב לאזור אחר מזה שבו הציגו את הגירוי (למשל, הפנו את הקשב לצד ימין והציגו את הגירוי בצד שמאל).

1. איך ניתן להסביר הבדל זה על פי הבדל בקריטריון בין האזור הקשוב ללא-קשוב? - 4 נק'
2. איך ניתן להסביר הבדל זה כנובע מהבדל ברגישות בין האזור הקשוב ללא-קשוב? - 4 נק'

מטלת מנחה (ממ"ן) 13

הקורס: 10264 פסיכולוגיה קוגניטיבית

משקל המטלה: 5 נקודות

מספר השאלות: 6

מועד אחרון להגשה: 25.12.24

סמסטר: 2025א

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחיה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

החומר לממ"ן זה הוא פרקים 4 ו-5 בספר התכלת ("פסיכולוגיה קוגניטיבית"// גולדשטיין), והשיעורים והמצגות (הנחיה מוגברת) העוסקים בפרקים אלה, שנמצאים באתר הקורס. ממ"ן זה כולל גם עריכת ניסוי החיפוש החזותי (מפרק 4) המופיע באתר הקורס, לנבדק/ת אחד/ת.

פרק 4: 56 נק'

שאלה 1 (40 נק')

א. גם לפי מודל המחלש (טריזמן,) וגם לפי מודל הסלקציה המוקדמת (ברודבנט, 1958), הסלקציה הקשבית פועלת לפני העיבוד הסמנטי של המילים. מהו בכל זאת ההבדל בין מה שטוענים שני המודלים לגבי היכולת של מילים לא-קשובות לעבור את הסלקציה הקשבית? – ציינו אותו במשפט או שניים. - 4 נק'

ב. סעיף זה עוסק באפקט סטרוף (Stroop, 1935) כפי שהוגדר בשיעור על פרק 4 ובמצגת שלו (ולא כפי שתואר בספר הלימוד), וכפי שמקובל להגדירו בפסיכולוגיה קוגניטיבית.

1. מהם שני המצבים/ערכי המשתנה הבלתי תלוי שתיפעל סטרוף בניסוי זה? ציינו בלבד. - 4 נק'

2. מהי המשימה שביצעו הנבדקים, ומהו המשתנה התלוי שנמדד בה? ציינו בלבד. - 8 נק'
3. חוקרים רבים סבורים שאפקט סטרוף מתיישב יותר עם גישת הסלקציה המאוחרת (מקיי, 1973, דויטש ודויטש, 1963) מאשר עם גישת הסלקציה המוקדמת. מדוע לדעתכם הם סבורים כך? - נמקו במשפט או שניים. - 6 נק'

ג. סמנו את התשובה הנכונה לגבי הניסוי של פורסטר ולביא (2008, איור 4.7), ותיאוריית העומס של הקשב: בניסוי זה נמצא שההוספה של גירוי לא רלוונטי (דמות מצוירת) - - 4 נק'

1. מגדילה את זמן התגובה במטלה הקשה יותר מאשר במטלה הקלה.
2. מגדילה את זמן התגובה במטלה הקלה יותר מאשר במטלה הקשה.
3. מקטינה את זמן התגובה במטלה הקשה יותר מאשר במטלה הקלה.
4. מקטינה את זמן התגובה במטלה הקלה יותר מאשר במטלה הקשה.

- ד. בניסוי של אגלי ועמיתים (Egley et al., 1994, איור 4.19) על קשב לעצמים :
1. שני התנאים שההבדל בזמני התגובה ביניהם מבטא את ההתפשטות של הקשב החזותי לכל העצם ורק אליו, היו : _____ (התנאי התקף לעומת התנאי הלא-תקף בתוך אותו עצם/ התנאי התקף לעומת התנאי הלא-תקף בעצם השני/ התנאי הלא-תקף בתוך אותו עצם לעומת התנאי הלא תקף בעצם השני) - **4 נק'**
 2. מהו ההבדל במשתנה התלוי שנמצא בין שני התנאים הללו? - ציינו את זמני התגובה הממוצעים שנמצאו בשניהם, ואת ההבדל/ההפרש ביניהם. - **4 נק'**
 3. מדוע לא ניתן להסביר הבדל זה על פי תיאוריית הקשב כזרקור של פוזנר? - הסבירו במשפט או שניים. - **6 נק'**
- (רמז : ציינו מה הממצא לגבי זמני התגובה בשני תנאים אלה, שמנובא על פי מודל הזרקור)

שאלה 2 (16 נק')

שאלה זו עוסקת בתיאוריית אינטגרציית התכונות (טריזמן) ובניסוי החיפוש החזותי (איור 4.34 בספר), שהרחבה לגביו נמצאת במצגת השיעור ובקובץ הגדרות המונחים, באתר הקורס. הניסוי עצמו מופיע באתר הקורס בלשונית "ניסוי החיפוש החזותי" - ואתם מתבקשים להעבירו לנבדק/ת אחד/ת על פי ההוראות שם. לאחר שתעבירו אותו - השיבו לשאלות הבאות הנוגעות לניסוי זה :

א. מתוך התוצאות שקיבלתם בתום עריכת הניסוי, הדביקו בתשובה לסעיף זה את מערכת הצירים שבתוכה מופיעים שני הגרפים של זמני התגובה (גרף החיפוש התכונתי וגרף החיפוש החיבורי). - **8 נק'**

ב. על פי תיאוריית אינטגרציית התכונות (טריזמן), עיבוד של תכונות בנפרד זו מזו מתבצע בשלב הקדם-קשבי (כלומר : איננו דורש הפניית קשב), על כל הגירויים באופן אוטומטי ובבת-אחת. לכן התיאוריה מנבאת שזמן התגובה לחיפוש תכונתי (שבו מציאת המטרה היא על סמך תכונת אחת) **לא יגדל** (הגרף יישאר בגובה קבוע) עם גדילת כמות המסיחים. לעומנת זאת, על פי התיאוריה, כדי לבצע חיפוש חיבורי, כלומר חיפוש של מטרה שנבדלת מכלל המסיחים רק בצירוף של שתי תכונות המתקיים רק בה, הקשב חייב לחבר את התכונות בכל גירוי (כדי לבדוק אם הוא המטרה), וזה קורה בשלב הקשב הממוקד. לכן מנבאת התיאוריה שבחיפוש החיבורי זמן התגובה **יגדל** ככל שתגדל כמות המסיחים (כלומר : הגרף יעלה בשיפוע קבוע), כיון שעבור יותר מסיחים נדרשות במוצע יותר הפניות של הקשב באופן סדרתי (זו אחר זו) עד שתימצא המטרה.

התבוננו בשני הגרפים שצירפתם בסעיף א' (גרף החיפוש התכונתי, וגרף החיפוש החיבורי), ועבור כל אחד מהם **בנפרד** ציינו באלו חלקים הוא תואם ובלו חלקים איננו תואם, לשני הגרפים המנובאים על פי תיאוריית אינטגרציית התכונות, המתוארים בסעיף זה. - **8 נק'**

אורך התשובה המומלץ : ארבעה-שישה משפטים.

המשך הממ"ן בעמוד הבא ...

פרק 5: 44 נק'

שאלה 3 (10 נק')

בניסוי של ספרלינג על הזיכרון האיקוני (Sperling, 1960) היו שלושה תנאים: דיווח מלא, דיווח חלקי ודיווח חלקי מושהה. בדיווח המלא ניסה ספרלינג למדוד את קיבולת הזיכרון האיקוני. השיבו בשניים-שלושה משפטים במילותיכם לכל אחת מהשאלות הבאות:

א. מדוע לא הסתפק ספרלינג בדיווח המלא לבדיקת הקיבולת? (רמז: מה בהליך של תנאי הדיווח המלא יכול היה לגרום לכך שכמות האותיות שדיווחו הנבדקים לא שיקפה את מלוא קיבולת הזיכרון האיקוני שלהם?) - 6 נק'

ב. המידע על הזיכרון האיקוני שהוסיף תנאי הדיווח החלקי המושהה על המידע משני תנאי הניסוי שקדמו לו (דיווח מלא ודיווח חלקי), היה: (השלימו בכמה מילים משלכם). - 4 נק'

שאלה 4 (10 נק')

א. בניסוי של בראון (1958) ושל פטרסון ופטרסון (1959) השתמשו החוקרים במטלת הסחה (ספירה לאחר) כדי למדוד את משך הדעיכה של הזיכרון לטווח קצר. מדוע לדעתכם חשבו החוקרים שיש צורך בהסחה, כלומר מה הייתה הבעיה למדידת הדעיכה של הזיכרון לטווח קצר, לו הנבדקים לא היו מבצעים מטלת הסחה בזמן ההשהיה עד להזכרות בשלשה? - 6 נק'
אורך התשובה המומלץ: משפט או שניים.

ב. בחרו את התשובה הנכונה מתוך הסוגריים:
בשיעורים על פרק 5, ובמצגת הראשונה של הנחיה מוגברת על פרק 5, הוצג יותר בפירוט הניתוח שערכו קפל ואנדרווד (1962) על הממצאים של בראון ופטרסון. הממצא שגילו קפל ואנדרווד בניתוח זה הוא שרק בשלשה הראשונה (ובמידה מסוימת גם בשלשה השניה והשלישית) אחוז ההזכרות בשלשה לאחר ההסחה כמעט ולא ירד ככל שהתארכה ההסחה שלפני שלפית, בניגוד לשאר השלוש שבהן אחוז הזכירה ירד ככל ש _____ (התארכה ההסחה לפני השליפה/ היו יותר שלשות קודמות לפני השלשה). - 4 נק'

שאלה 5 (14 נק')

א. בסעיף זה עליכם לבחור את התשובה הנכונה מתוך הסוגריים:
ניסוי קיבולת ספרות כמו זה שערך מילר (מילר, 1956) וגם ניסוי גילוי שינויים חזותיים של לאק וווגל (1997, איורים 5.8 ו- 5.9) בדקו את קיבולת הזיכרון לטווח קצר. על פי מודל זיכרון העבודה ניתן לטעון שהניסוי של מילר בודק את קיבולת _____ (הלולאה הפונולוגית/ הלוח החזותי-מרחבי), וניסוי גילוי השינויים החזותיים בודק את קיבולת _____ (הלולאה הפונולוגית/ הלוח החזותי-מרחבי) - 8 נק'

ב. סעיף זה עוסק בניסוי של אלורז וקוואנו (2004, איור 5.10). תארו את הקשר שנמצא בניסוי בין המשתנה הבלתי תלוי: מורכבות/כמות-המידע שמכילים הגירויים, לבין המשתנה התלוי: כמות הפריטים המקסימלית שאיפשרה להם להצליח לגלות את השינוי. - 6 נק'
(רמז: תשובתכם צריכה להיראות כך: ככל ש כך)

המשך הממ"ן בעמוד הבא ...

שאלה 6 (10 נק')

- א. סמנו את התשובה הנכונה מהסוגריים להשלמת המשפט הבא : - 4 נק'
גם בניסוי של בדלי ועמיתים שהשתמש בהליך הדיכוי ההגייתי (Baddeley et al., 1984), הדגמה :
דיכוי הגייתי) וגם בניסוי של ברוקס (1968, איור 5.17, טבלה 5.2) הוסברו התוצאות כתוצאה
מההפרעה שנוצרת בעת ביצוע שתי משימות בו-זמנית. על סמך שתי דוגמאות אלה להפרעה
ניתן לומר שתיווצר הפרעה בין שתי משימות שונות אם _____ (משימה אחת מערבת מנגנון
אחד והשנייה מערבת מנגנון שונה/ שתי המשימות מערבות את אותו מנגנון).
- ב. השיבו לאחת מהשאלות הבאות, במשפט אחד או שניים : - 6 נק'
1. על פי מודל זיכרון העבודה לוקח יותר זמן להגות מילים ארוכות (מאשר קצרות) בשינון
ההגייתי הפנימי, המתבצע באמצעות הלולאה הפונולוגית. נסו להציג הסבר מפורש כיצד טענה
זו יכולה להסביר מדוע מתקבל אפקט אורך המילה.
2. בניסוי של קונרד (Conrad, 1964) הציגו לנבדקים על המסך שישויות של אותיות זו אחר זו
והממצא מניסוי זה נקרא : אפקט הדמיון הפונולוגי. ההסבר לאפקט זה הוא שכאשר הנבדקים
ראו כל אות הם החזיקו אותה בזיכרון העבודה על ידי שינון הגייתי (בראשם, ללא קול) של שם
האות (בלולאה הפונולוגית שלהם). ככל שחלפו השניות מהשינון ההגייתי של שם אות כך צליל
זה הלך ודעך מהלולאה הפונולוגית. לכן, כשהנבדקים התבקשו לדווח את שם האותיות שהוצגו
להם, הנבדקים בילבלו לעיתים שם של אות שראו, עם שם של אות בעלת צליל דומה (למשל
דיווחו B במקום P, או F במקום S). אילו בניסוי זה הנבדקים היו מחזיקים כל אות לא על ידי
שינון הגייתי, אלא על ידי החזקת תמונות (מנטליות) של האותיות בלוח החזותי-מרחבי שלהם,
שגם בו חלה דעיכה עם השניות, לאיזה דפוס טעויות בדיווח האותיות היינו מצפים? - ציינו את
דפוס הטעויות הצפוי, והציגו דוגמה אפשרית אחת לטעות כזו (אין צורך לנמק או להסביר).

מטלת מנחה (ממ"ן) 14

הקורס: 10264 פסיכולוגיה קוגניטיבית

חומר הלימוד למטלה: פרקים 6, 7 ו-8

משקל המטלה: 5 נקודות

מספר השאלות: 6

מועד אחרון להגשה: 15.01.25

סמסטר: א' 2025

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

שימו לב: החומר לממ"ן זה הוא פרקים 6-8, והשיעורים והמצגות (הנחיה מוגברת) העוסקים בפרקים אלה, שנמצאים באתר הקורס.

פרק 6 (30 נק'):

שאלה 1 (16 נק')

- א. הביטוי בטבלה 6.1 המציגה גורמים שמשפיעים על עקומת המיקום סדרתי, ובטבלה 6.3 שמציגה דיסוציאציה נירופסיכולוגית כפולה בין זכירה לטווח קצר לבין זכירה לטווח ארוך (K.F. לעומת H.M. וקלייב וורינג), ובחרו את התשובה הנכונה מהסוגריים בשני המשפטים הבאים - 8 נק' (4 נק' לכל תת-סעיף)
1. בכל אחת משתי הטבלאות הללו מופיעים בטור הימני גורמים שמשפיעים על זכירה לטווח קצר _____ (באופן דומה/ באופן שונה) מהשפעתם על זכירה לטווח ארוך.
 2. לכן, המסקנה המשותפת משתי הטבלאות הללו היא שהזכירה לטווח קצר והזכירה לטווח ארוך מתבססות על _____ (אותו מנגנון/ מנגנונים שונים).
 - ב. המונח "סמנטיזציה של זיכרונות מהעבר הרחוק" מציין את הנטייה של זכרונות אפיזודיים להפוך עם חלוף הזמן לזיכרונות סמנטיים. - 8 נק' (4 נק' לכל תת-סעיף)
 1. ציינו בכמה מילים מה צפוי לקרות כתוצאה מכך לשיפוטי זוכר לעומת יודע לזיכרונות שעברו שינוי כזה מאפיזודי לסמנטי.
 2. הסבירו בכמה מילים מדוע ממצא תומך בכך שהזיכרון האפיזודי והזיכרון הסמנטי אינם מנגנוני זיכרון נפרדים.

שאלה 2 (14 נק')

בסעיף שעוסק בזיכרון החבוי הוצגו שתי דוגמאות למבחנים שבהם נמדד אפקט ההטרמה על ידי חזרה: מבחן השלמה למילים (שבו השתמשו בניסוי של גראף ועמיתים, 1985, איור 6.14) ומבחן זיהוי מילים הכוללות ארבע אותיות (שמוזכר ב"שיטה: הימנעות מהזיכרות גלויה בניסוי הטרמה",

- מתחת לאיור 6.14). במבחנים אלה, כמו בכל מבחני הזיכרון החבוי (גם כאלה שלא הוצגו בספר), החוקרים משווים את ביצועי הזיכרון בשני מצבים/תנאים.
- א. ציינו בכמה מילים מהם שני המצבים/התנאים שההבדל בביצועים בין שניהם מהווה את אפקט ההטרמה על ידי חזרה. - **נק' 4**
- ב. בשיעור ובמצגת ההנחיה המוגברת שלו הוצג בפירוט הניסוי של גראף ועמיתים (1985, איור 6.14). השלימו במילותיכם את המשפט הבא ואחר כך בחרו את המילים הנכונות מהסוגריים: - **נק' 10**
- גודל אפקט ההטרמה ע"י חזרה בניסוי של גראף ועמיתים חושב על ידי
 כמו כן, נמצא שגודל האפקט בקבוצת המטופלים האמנוים היה _____ (שווה ל- / גדול יותר מ- / קטן יותר מ-) גודלו בשתי הקבוצות האחרות.

פרק 7 (34 נק'):

שאלה 3 (16 נק')

- א. סמנו את התשובה הנכונה לשאלה:
- לפי התוצאות בניסוי של רוג'רס ועמיתים (1977, איור 7.3), איזה מבין ארבעת תנאי התפעול של המשתנה הבלתי תלוי (סוג העיבוד) המופיעים להלן הוביל לזכירה הטובה ביותר של המילים שהוצגו? - **נק' 4**
1. עיבוד פיזיקלי של צורת המילה.
 2. עיבוד פונולוגי של הצליל של המילה.
 3. עיבוד סמנטי של המשמעות של המילה.
 4. עיבוד הייחוס לעצמי של המילה.
- ב. בחרו את התשובה הנכונה מהסוגריים במשפטים הבאים: - **נק' 12**
- על סמך תיאוריית רמות העיבוד ניתן להסביר את אפקט היצירה (הזכירה הטובה יותר של צמדי המילים בתנאי היצירה לעומת תנאי הקריאה) שנמצא בניסוי של גראף וסלמקה (Graf & Slameka, 1978) באופן הבא:
1. ניתן לטעון שבתנאי הקריאה הנבדקים ערכו למילים עיבוד _____ (עמוק יותר מאשר/ שטחי יותר מאשר / באותו העומק כמו) בתנאי היצירה.
 2. זאת משום שבתנאי הקריאה, שבו הנבדקים קראו לעצמם את צמדי המילים, ניתן לטעון שהם ערכו למילים עיבוד _____ (פיזיקלי/ פונולוגי/ סמנטי).
 3. בתנאי היצירה, שבו יצרו הנבדקים את המילה השניה בכל צמד כך שתהיה קשורה במשמעותה למילה הראשונה, ניתן לטעון שהם ערכו למילים עיבוד _____ (פיזיקלי/ פונולוגי/ סמנטי).

שאלה 4 (18 נק')

- א. בניסוי של מנטילה (1986) על רמזי שליופה המתואר באיור 7.9:
1. מה היו שלושת תנאי התפעול של המשתנה הבלתי תלוי (אופן/סוג השליפה של שמות העצם)?
 - תארו כל אחד מהם בכמה מילים (נא לתאר רק את ערכי המשתנה ולא את הניסוי כולו). - **נק' 6**

2. מה היה המשתנה התלוי בניסוי? ומהם ההבדלים שהתקבלו במשתנה התלוי בין שלושת התנאים מהסעיף הקודם? - **6 נק'**
- ב. הממצא של מוריס ועמיתים (1977, איור 7.11) הוא דוגמא לממצא מכריע בין שתי תיאוריות מתחרות: התאמת עיבוד לעומת רמות עיבוד. השיבו במשפט או שניים לכל אחד מהסעיפים הבאים: - **6 נק'** (3 נק' לכל תת-סעיף)
 1. מדוע ממצא זה מתיישב עם התוצאות הצפויות על פי התאמת עיבוד.
 2. מדוע ממצא זה איננו מתיישב עם התוצאות הצפויות על פי רמות עיבוד.

פרק 8 (38 נק'):

שאלה 5 (20 נק')

- א. המונח "זיכרון הבזק" נטבע על ידי בראון וקוליק (1977) לתיאור הזיכרונות הייחודיים שיש לאירועים דרמטיים, כך שהאירוע והנסיבות שבהן נחשפנו לאירוע לראשונה נשמרים כתמונה שלא דוהה בזיכרון שלנו. בפרק מוצגים שני מחקרים שניסו לבדוק האם תפיסה זו לגבי זכרונות הבזק היא נכונה: המחקר של נייסר והארש על זכירת התפוצצות הצי'אלנג'ר (1992) והמחקר של טלריקו ורובין על זכירת פיגוע מגדלי התאומים ב- 11/9/01 (2003, איור 8.8).
- מהו תנאי הניסוי שנוסף במחקר של טלריקו ורובין, בהשוואה למחקר של נייסר והארש ומהו המשתנה התלוי הנוסף שנבדק במחקר של טלריקו ורובין? - ציינו את שניהם בלבד. - **10 נק'**
- ב. התבוננו בניסוי של רימל ועמיתים (2011, איור 8.9) על זכירת תמונות עם מסגרות צבעוניות. על סמך ממצאי הניסוי, תארו במילותיכם מהו ההבדל בין תמונות המעוררות רגשות (שליליים), לעומת תמונות נייטרליות, מבחינת: - **10 נק'**
 1. אחוז תגובות "זוכר"
 2. דירוג תחושת הביטחון בזיכרון
 3. דיוק הזיכרון (אחוז הצלחה בדיווח צבע המסגרת עבור תמונות שקיבלו שיפוט "זוכר")

שאלה 6 (18 נק')

- א. בפרק על טבעו הקונסטרוקטיבי (המבנה) של הזיכרון נדונו מגוון ממצאים שכולם מראים כיצד ידע שהיה לנבדקים לפני אירוע מבנה את הזיכרון האפיזודי שנוצר מהאירוע. בחרו **אחד** משני הניסויים הבאים. ציינו **בכמה מילים**: א. מהו הידע הקודם שגרם להבניית זיכרון האירוע, ו - ב. מהו השינוי/העיוות בזיכרון האירוע שנוצר כתוצאה מההבניה שגרם ידע זה? - **8 נק'**
 1. ניסוי ה"להתפרסם בן לילה" (Jacob et al., 1989), איור 8.10.
 2. ניסוי הישיבה במשרד (Brewer & Treyns, 1981), איור 8.13.
- ב. טעות בניטור מקור יכולה להיות הסבר אפשרי לתוצאות ניסוי המידע המטעה (עם התמרורים) של לופטוס ועמיתיה (Loftus et al., 1978). הסבירו במשפט אחד או שניים במילותיכם, על פי טעות בניטור מקור, מדוע בחרו חלק מנבדקי קבוצת המידע המטעה בתמרור המטעה. - **6 נק'**
- ג. בחרו את התשובה הנכונה במשפט הבא: - **4 נק'**

הניסוי של לינדסיי מצא שגודל אפקט המידע המטעה (אחוז הבוחרים במידע המטעה) הוא כפול בתנאי הקשה (כאשר קשה להבחין בין המידע המקורי למידע המטעה) בהשוואה לתנאי הקל

(כאשר קל להבחין בין המידע המקורי למטעה). תוצאה זו מהווה תמיכה בכך שאפקט המידע המטעה נובע מ- _____ (הפרעה למוקדם/ טעות בניטור מקור).

מטלת מנחה (ממ"ן) 15

הקורס: 10264 פסיכולוגיה קוגניטיבית

חומר הלימוד למטלה: פרקים 9, 10, 12 ו- 13

משקל המטלה: 5 נקודות

מספר השאלות: 7

מועד אחרון להגשה: 05.02.25

סמסטר: 2025א

קיימות שתי חלופות להגשת מטלות:

- שליחת מטלות באמצעות מערכת המטלות המקוונת באתר הבית של הקורס
 - שליחת מטלות באמצעות הדואר או הגשה ישירה למנחה במפגשי ההנחה
- הסבר מפורט ב"נוהל הגשת מטלות מנחה"

שימו לב: החומר לממ"ן זה הוא פרקים 9, 10, 12, 13 והשיעורים והמצגות (הנחיה מוגברת) העוסקים בפרקים אלה, שנמצאים באתר הקורס.

פרק 9 (24 נק'):

שאלה 1 (12 נק')

- א. הסבירו במשפט או שניים **במילותיכם** מדוע, על פי גישת האב-טיפוס לקטגוריזציה, מתקבל אפקט הטיפוסיות שמצאו סמית ועמיתים (1974, איור 9.5) במטלת אימות משפטים. - 6 נק' (שימו לב: לא התבקשתם להציג את האפקט אלא להסביר מדוע הוא מתרחש).
- ב. בניסוי של אלינור רוש (1974) על הטרמה של צבעים (ראו איורים 9.6 ו- 9.7) נמצא אפקט טיפוסיות: זמן התגובה היה קצר יותר עבור שיפוט "אותו צבע" כשגוון הצבע היה טיפוסי מאשר כשר גוון הצבע היה לא-טיפוסי. אפקט זה נמצא רק כאשר הוצג לנבדקים שם הצבע לפני הצגת כתמי הצבע. אילו אפקט הטיפוסיות שנמצא בניסוי היה מתקבל גם ללא ההצגה המטרימה של שם הצבע (כלומר כשהוצגו רק כתמי הצבע עצמם), האם זה היה מחליש או מחזק את מסקנתה המקורית של רוש מניסוי זה, שהמושג של צבע מיוצג על ידי המקרה הטיפוסי של הצבע? - ציינו, ונמקו תשובתכם במשפט או שניים. - 6 נק'

שאלה 2 (12 נק')

- בחרו את התשובה הנכונה מהסוגריים במשפטים הבאים: (4 נק' לכל השלמה נכונה)
- א. אפקט הטיפוסיות (סמית ועמיתים, 1974, איור 9.5) _____ (מתיישב עם/ מנוגד ל-) המודל ההיררכי (מודל המדרג) של קולינס וקיליאן.
- ב. תוצאות הניסוי של קולינס וקיליאן (1969, איור 9.13) _____ (מתיישבות עם/ מנוגדות ל-) המודל ההיררכי (מודל המדרג) של קולינס וקיליאן.

ג. תוצאות הניסוי של ריפס ועמיתים (Rips et al., 1973) שהראו כי אימות משפטים כמו "חזיר הוא בעל חיים" (מתיישבות עם/מנוגדות ל-) המודל ההיררכי (מודל המדרג) של קולינס וקיליאן.

פרק 10 (36 נק'):

שאלה 3 (12 נק')

א. על פי קוסלין, בניסוי הסריקה המנטלית (קוסלין, 1973 - איור 10.2) הנבדקים מחזיקים בדמיונם ייצוג **תמונתי** של העצם (למשל: הסירה). ייצוג זה הוא שגורם להתארכות זמן התגובה ככל שחלקי העצם שהם נשאלים עליהם ממוקמים במרחק רב יותר זה מזה. זאת, כיוון שמרחק גדול יותר מחייב את הנבדק לסריקה מנטלית ארוכה יותר בתוך הייצוג התמונתי של העצם, ממש כמו שסורקים תמונה אמיתית עם העיניים.

על פי ההסבר החלופי שהציע החוקר לי (לי, 1975) הנבדקים מחזיקים ייצוג **טענתי** של העצם (למשל באמצעות רשת סמנטית כפי שמתוארת באיור 10.6). לכן, ככל שיש יותר עצמים בין שני חלקי העצם עליהם נשאלו, כך במעבר ביניהם עוברים דרך יותר טענות המתארות את החלקים שבדרך (או: יותר צמתים ברשת הסמנטית). ולכן גדל זמן התגובה.

הסבירו במשפט או שניים מדוע התוצאות שנמצאו בניסוי סריקת מפת האי (Kosslyn et al., 1978, איור 10.4) שוללות את ההסבר החלופי של לי. - **6 נק'**

ב. על פי הסבר הידע החבוי שהציע פיליפין (Pylyshyn, 2003) מה שגורם להתארכות זמן התגובה בניסוי דמיון בכלל, ובניסוי סריקה מנטלית בפרט, הוא שהנבדקים מחקים את התגובות שהיו מגיבים אילו היו תופסים/רואים באופן ממשי את הגירוי שהם מתבקשים לדמיין. הם יכולים לעשות זאת כיון שיש להם ידע חבוי לגבי דפוס התגובה הצפוי במצב התפיסתי המקביל למשימת הדמיון שהתבקשו לבצע.

1. ציינו במשפט או שניים מהו הידע החבוי שיכול להסביר את ממצאי ניסוי הסריקה של מפת האי. - **6 נק'**

2. **שאלת רשות** (העונים עליה נכונה יזכו ב- 4 נק', ואלה שלא יענו - לא יפסידו ניקוד): - **4 נק'**
בניסוי של פינק ופינקר (פינק ופינקר, 1982 - איור 10.7) טענו החוקרים שזמני התגובה של הנבדקים לא יכלו לנבוע מכך שהם חיקו תגובת סריקה (כלומר, המתינו יותר זמן עם נתינת התשובה ככל שהמרחק לסריקה גדל). זאת, כיון שבניסוי זה לא היה ברשות הנבדקים ידע מסוים שדרוש כדי ליצור חיקוי זה. מהו הידע שהיה חסר לנבדקים, ומדוע לא היה להם אותו?
- הסבירו בכמה מילים.

שאלה 4 (24 נק')

א. קראו את הניסוי של פארה (Farah, 1985, איור 10.11) בסעיף "אינטרקציות בין דמיון לתפיסה". על סמך ממצא הניסוי טוענת החוקרת כי "התפיסה והדמיון החזותי משתמשים באותם מנגנונים".

1. ציינו בכמה מילים מהו הממצא שהתקבל בניסוי. - **4 נק'**
2. הסבירו במשפט או שניים מדוע ממצא זה תומך בכך שהתפיסה והדמיון משתמשים באותם

מנגנונים. - 4 נק'

(רמז: ציינו לאיזה ממצא היינו מצפים אילו התפיסה והדמיון לא היו משתמשים באותם מנגנונים)

3. בחרו את התשובה הנכונה מתוך הסוגריים במשפט הבא: - 4 נק'
כשפארה התייחסה ל"מנגנונים משותפים" היא התכוונה למנגנון תמונתי משותף כמו הלוח החזותי-מרחבי, כלומר היא ראתה בממצא כתומך בגישה התמונתית.
אילו הנבדקים היו משתמשים במנגנון משותף שהוא טענתי (למשל מייצגים את שם האות כמושג/טענה) הן כשמדמיינים אותה והן כשתופסים/רואים אותה, סביר ש ____ (כן/ לא) היה מתקבל ההבדל שנמצא בניסוי.

ב. עברו על רשימת הממצאים הפיזיולוגיים הבאים וליד כל אחד מהם ציינו בלבד (אין צורך לנמק), על סמך הצגתו בספר ובמצגות באתר: "תומך בגישה הייצוגיים התמונתיים/מרחביים", או "תומך בגישה הייצוגיים הטענתיים", או: "איננו תומך חד-משמעית באחת מן הגישות הללו": - 12 נק'

1. נוירונים שמגיבים כשאנחנו מדמיינים עצם מסוים בצורה דומה לתגובתם כשאנחנו רואים עצם זה (קריימן ועמיתים, 2000, איור 10.12). - _____
2. הפעלה מוחית דומה בעוצמה ובמיקום המוחי במשימות מקבילות של דמיון ותפיסה (לדוגמה המחקר של קוסלין, 1995, איור 10.14). - _____
3. הממצאים לגבי האזורים המוחיים המופעלים במשימות מקבילות של דמיון ותפיסה (למשל גאניס ועמיתים, 2004, עמדי ועמיתים, 2005, לי ועמיתים, 2012) - _____
4. הפעלת TMS על הקורטקס החזותי הראשוני מאיטה את התגובות הן במשימות תפיסה והן במשימות מקבילות של דמיון (קוסלין ועמיתים, 1999, איור 10.17). - _____
5. ליקויים דומים בתפיסה ובדימיון אצל פגועי מוח (לדוגמה הזנחת צד, במחקר של ביסיאך ולוצאטי, 1978, איור 10.19). - _____
6. דיסוציאציה כפולה בין פגיעה בדמיון לבין פגיעה בתפיסה (המקרה של R.M. לעומת המקרה של C.K.). - _____

פרק 12 (14 נק')

שאלה 5 (14 נק')

א. בניסוי של קפלן וסימון (1990), המופיע באיור 12.14, השתמשו בגרסאות שונות של בעיית לוח הדמקה הפגום. מה לדעתכם רצו להראות החוקרים בשימוש בגרסאות אלה, והאם הצליחו בכך? - 6 נק'

אורך התשובה המומלץ: משפט או שניים.

ב. על פי הגישה של ניואל וסיימון לפתרון בעיות, האדם פותר בעיות באופן לוגי/רציונלי תוך חיפוש מסלול הפתרון הקצר ביותר בתוך מרחב הבעיה. לשם כך הוא קובע לעיתים מטרות ביניים שלכאורה מרחיקות אותו ממצב המטרה (הפתרון). זאת, כדי לאפשר פתרון שעומד בכללים/ההגבלות או כדי להגיע לפתרון בדרך הקצרה ביותר.

השיבו לאחד מתתי-הסעיפים הבאים במשפט או שניים: - 8 נק'

1. הדגימו במילותיכם כיצד זה מתבטא בפעולות שבוחר האדם כדי להשיג את מטרת ביניים 4

בבעיית מגדלי האנוי (איור 12.11) כפי שמוסבר בפסקה בסוף עמ' 429.
2. הדגימו במילותיכם כיצד זה מתבטא בדוגמה של הבחירה לטוס דרך אטלנטה בעמ' 430.

פרק 13 (26 נק')

שאלה 6 (16 נק')

- א. ציינו בלבד (ללא נימוק) ליד כל אחת מטעויות השיפוט הבאות האם היא נגרמת על ידי יוריסטיקת הזמינות או על ידי יוריסטיקת היציגות (ודאו עם עצמכם שאתם מבינים כל אחת מן הטעויות הללו וכיצד היא נובעת מהיוריסטיקה שבחרתם): - **10 נק'**
1. שיפוט מוטעה של שכיחויות ההתרחשות של אירועים – נגרמת משימוש ביוריסטיקת _____
 2. מתאמי שווא וסטריאוטיפים - נגרמים משימוש ביוריסטיקת _____
 3. התעלמות משיעור הבסיס (השיעור באוכלוסייה) של תכונות או אירועים - נגרמת משימוש ביוריסטיקת _____
 4. הפרה של כלל החיתוך (לגבי צירוף הסתברויות אירועים/תכונות) - נגרמת משימוש ביוריסטיקת _____
 5. התעלמות מגודל המדגם ומידת ייצוגיותו (עד כמה סביר שהוא מייצג היטב את נתוני האוכלוסייה) – נגרמת משימוש ביוריסטיקת _____
- ב. סמנו את התשובה הנכונה: - **6 נק'**
1. הטייה לטובתי היא מקרה שהוא חלק מההטייה הרחבה יותר של הטיית אישוש.
 2. הטיית אישוש היא מקרה שהוא חלק מההטייה הרחבה יותר של הטייה לטובתי.
 3. הטיית אישוש והטייה לטובתי הם מונחים נרדפים.
 4. אין קשר בין הטיית אישוש להטייה לטובתי.

שאלה 7 (10 נק')

- במחקרים על בחירה בין חלופות נבדקו ההשפעה של רגשות, של ההקשר, ושל אופן ההצגה של החלופות. אחד המחקרים הקלאסיים והידועים ביותר בפסיכולוגיה ובכלכלה הוא מחקרם של טברסקי וכהנמן (1981, איור 13.7) שבו הציגו לנבדקים בחירה בין חלופה (תוכנית) עם תוצאה ודאית לבין חלופה עם תוצאות הסתברותיות. כלומר, חלופה בעלת שתי תוצאות אפשריות שונות. כמו כן, לעיתים תוארו התוצאות במונחי הפסדים/נזקים (כמות/הסיכוי שאנשים ימותו) ולעיתים במונחי רווחים (כמות/הסיכוי שאנשים ינצלו). במחקרם הם מצאו שהנבדקים נקטו באסטרטגיות שונות בהתאם לניסוח התוצאות כרווחים או כהפסדים: אסטרטגיית שנאת סיכון (העדפת התוכנית עם התוצאות הודאיות) ואסטרטגיית נטילת סיכון (העדפת התוכנית עם התוצאות ההסתברותיות).
- א. בחרו את התשובה מהסוגריים במשפט הבא: - **6 נק'**
- כאשר תוצאות התוכניות בוטאו כרווחים הנבדקים נקטו באסטרטגייה של _____ (שנאת סיכון / אהבת-נטילת סיכון), וכאשר תוצאות התוכניות בוטאו כהפסדים הנבדקים נקטו באסטרטגייה של _____ (שנאת סיכון / אהבת-נטילת סיכון)
- ב. במחקר זה נמצא כאמור שלמרות ששתי משימות הבחירה (משימה 1: הבחירה בין תוכניות א' ו-ב', משימה 2: הבחירה בין תוכניות ג' ו-ד') היו זהות, בכל משימה אחוז שונה של הנבדקים

בחר באותה תוכנית עצמה בהתאם לניסוחה כמונחי רווחים או הפסדים. לאפקט זה קראו החוקרים "אפקט המסגור". סמנו (אין צורך לנמק) איזה, או: אילו, מההבדלים באחוזי הבחירה בתוכניות/חלופות (האחוזים מוצגים באיור 13.7) מבטא את אפקט המסגור: - **4 נק'**

1. ההבדל בין אחוזי הבחירה בתוכנית א' לבין אחוזי הבחירה בתוכנית ב'.
2. ההבדל בין אחוזי הבחירה בתוכנית ג' לבין אחוזי הבחירה בתוכנית ד'.
3. ההבדל בין אחוזי הבחירה בתוכנית א' לבין אחוזי הבחירה בתוכנית ג'.
4. ההבדל בין אחוזי הבחירה בתוכנית ב' לבין אחוזי הבחירה בתוכנית ד'.